

FOÇA KAZILARI

Prof. Dr. Ekrem AKURGAL

1956 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında yapılan çalışmalarla Foça kazılarına nihayet verilmiştir. Bu son kazıda mesai arkaik mabed kalıntılarının bulunduğu sahaya teksif edilmiş ve 6. asrın ilk yarısına ait olan mabetten bazı yeni parçalar elde edilmiştir.

Bugüne kadar yapılan Foça kazılarının en mühim neticeleri şunlardır:

1) Elde edilen protogeometrik seramikle ion iskânının en geç dokuzuncu asra kadar gittiği anlaşılmıştır. İskân sahası o zaman bir ada olan bugünkü yarımada üzerinde bulunuyordu. Miken devrine ait seramik elde edilmemiş buna mukabil 3. bine ait prehistorik seramik parçalarına raslanmıştır. 8. ve 7. asırlara ait renkli jeometrik seramikle tek renkli seramik aşağı yukarı aynı miktarda elde edilmiştir.

2) Protojeometrik, jeometrik ve oryantizan seramikten başka bilhassa bol

miktarda siyah figürlü doğu Yunan seramiği elde edilmiş ve böylece İzmir hafriyatında meydana çıkarılan örneklerle birlikte Foça buluntuları 6. asır doğu Yunan seramik sanatı hakkındaki bilgimizi zenginleştirmiştir.

3) Elde edilen arkaik Athena mabedi-ne ait olmaları muhtemel olan mimari parçalar doğu Yunan mimarisi için büyük bir ehemmiyeti haizdir. Sütun kadesi, gövdesi, başlıkları ve daha başka parçalarla yeni bir ion mabedi hakkında bilgi edinmek mümkün olmuştur.

4) Mabet sahası dahilinde gün ışığına çıkarılan ve üzerleri koşu arabaları tasvirleri ile süslü olan pişmiş topraktan mamul kabartmalar bilhassa zikre şayandır. Larisa'dan sonra friz şeklindeki kabartmaların Foça'da da bulunmuş olması bu tarz süslemenin bir doğu Yunan âdeti olduğu hususunu kesin bir şekilde teyid etmiş bulunmaktadır.

1956 YAZ MEVSİMİNDE MİSİS'TE YAPILAN KAZI HAKKINDA RAPOR

Prof. Dr. Th. Helmuth BOSSERT

Misis'te idarem altında yapılan kazı 21 Ekim 1956 da başlamış ve 24 Ekimde bitmiştir. Kazıda benden başka, Münster Üniversitesinden Doç. Dr. Budde, Achen Teknik Üniversitesinden Mimar F. Hinzen ve talebem Engin Çalım, komiser olarak da Ankara'dan tâyin edilen Burhan Tezcan iştirâk etmişlerdir.

Misis höyüğünün batısında, bugünkü ilkokulun yanında, geçen yıl tesadüfen bulunmuş olan kilisenin açılmasıyla kazıya başlanmıştır. Kilise bundan takriben 5-6 yıl kadar önce meydana getirilmiş olan bir meyve bahçesinin altında bulunuyordu. Bu meyve ağaçlarının kökleri ise kilisenin mozayiklerine kadar inmişti. Bu itibarla ağaçlandırma esnasında parçalanan mozayiklerden bir kısmı yok olmuş ve pek az parçaları da ele geçirilmiştir. Ancak 50 kadar meyve ağacını kaldırdıktan sonra kilisenin döşeme kısmını meydana çıkarabildik. Bu esnada şu husus da tesbit edilmiştir ki, bu bahçenin sahibi, ağaçlandırma esnasında kilisenin duvarlarına ait taşların birçoğunu, başka yerlerde kullanmak için alıp götürmüştür. Bu itibarla kilisenin esas plânını tespit etmek zorlaşmıştır. Bundan başka kilisenin bazı kısımları üzerinde, daha sonraki çağlarda, başka binaların da inşa edildiği tespit edilmiştir. Gerek bu sonraki inşaat, gerekse Arablar tarafından yapılan mezarlar da kilisenin mevzuu bahis mozayiklerini parçalamıştır. Bütün bunlara rağmen zeminin daha kalın toprakla örtülü bulunduğu bazı kısımlarda muhafaza edilmiş olan mozayikleri kazımız meydana çıkarmıştır.

Mozayik 4. yüzyılın sonlarına ait olup ihtimal ki Antakya'lı usta bir san'atkâr

tarafından yapılmış birinci sınıf bir kalite arzeder. Kilisenin inşaatı ve bunu yapanlar hakkında bilgi verecek olan mozayik yazıtı, maalesef o kadar tahrip edilmiştir ki, bundan bir netice çıkarmak şimdilik mümkün olmamıştır. Mozayik'in merkezinde Nuh'un gemisi çeşitli birçok hayvanlarla tasvir edilmiştir. Bu çağlarda umumiyetle olduğu gibi, bu aslında bir gemi değil, fakat bir sandık durumunu arzeder. Bütün sahneler güzel süslerle çevrilmiştir. Birkaç figür tasvirleri de bulunmuşsa da bunlar iyi muhafaza edilmediklerinden neler oldukları söylenemez. Kilisenin altında da Romalılara ait bir mabet binasının bulunması icabeder, fakat bu mozayik kaldırılmadan bu hususta da bir şey söylenemez. Kilisenin temelleri vaktiyle yüzyıllarca açık bulunduğundan, mimarî hususlardan başka küçük buluntu ve saire tespit etmek mümkün olmamıştır.

Fakat bizim esas kazımız höyük idi. İlk olarak höyüğün üst kısmında, batıda işe başladık ve takriben 4 metre kadar indik. Her tarafta Bizans veya daha sonraki çağlara ait duvarlar bulundu. Kesim çok dar olduğundan, bu duvarların hangilerinin hangi binalara ait oldukları tespit edilemedi; bu husus önümüzdeki mevsimde tespit edilecektir. Yalnız bir bina tespit edildi, ki bu da kubbeli ve 6 metre kadar yükseklikte tuğladan yapılmış ve kaleye ait bir su sarnıcı idi. Bu bina dahi geç çağa ait olup iyi muhafaza edilmiştir. İçerde bir merdiven ile sarnıcın zeminine kadar inilmektedir. Evvelce bahsi geçen duvarlar sonradan tekrar kullanılmış eski taşlardan yapılmıştır. Yalnız arabca yazılmış bir mermer bulunmuştur ki, bu da "in situ"

değildir. Kilisede de bazı arabca mezar taşlarının parçaları bulundu.

Höyüğün tepesinin batı yamacında, kayalar arasında, aşağıdaki bir yeraltı suyuna kadar inen bir menfez bulduk ve buradan, bugün hâlâ mevcut olan suya kadar indik. Fakat bu geçidin yukarıya doğru giden kısmını henüz açmadık. Bu kaya

tunelinin hangi çağdan kalma olduğunu da tespit edemedik. Höyük kazısında tam ve bütün olarak hiçbir keramik bulunmakla beraber, Bizans çağına ait renkli keramik parçaları elde edilmiştir, ki bunlar önümüzdeki çalışma mevsiminde, mümkün olduğu nispette, birleştirileceklerdir. Bu kablara günlük hayat sahnelerini ihtiva ettiklerinden önemlidirler.